

XLI OLIMPIADA FIZYCZNA

ZADANIA ZAWODÓW I STOPNIA

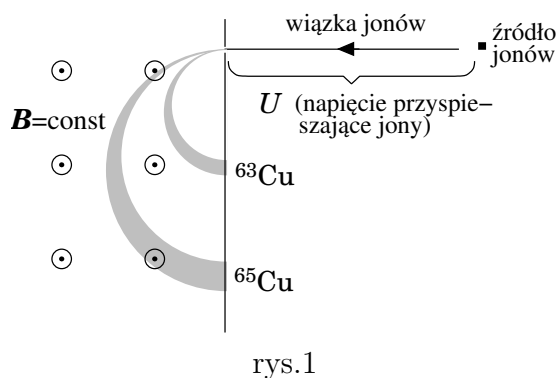
CZĘŚĆ TEORETYCZNA

Nazwa zadania	Dioda luminescencyjna
Rok	1991/1992
Źródło	50 lat olimpiad fizycznych. Wybrane zadania z rozwiązaniami pod red. Janiszewski P. Mostowski J. PWN, Warszawa 2002 T.M. Molenda, IF US, www.OF.szc.pl.

Zadanie T4 - XLI OF, stopień pierwszy.

W spektrografie masowym (urządzenie do wyznaczania składu izotopowego) jony o różnych masach atomowych są najpierw przyspieszane w polu elektrycznym, a następnie wpadają w jednorodne pole magnetyczne, prostopadłe do kierunku ruchu jonów (rys.1). Z jaką względną dokładnością powinno być stabilizowane napięcie elektryczne urządzenia, aby w stałym, jednorodnym polu magnetycznym można było otrzymywać oddzielne ślady jednododatnich jonów izotopów miedzi o masach atomowych $A_1 = 63$ i $A_2 = 65$?

Uwaga! Można założyć, że początkowa prędkość jak również szerokość wiązki przyspieszanych jonów są zaniedbywalnie małe.

Rozwiązanie zadania T4 - XLI OF, I stopień.

Cząstka o ładunku q i masie m , poruszająca się z prędkością v w jednorodnym polu magnetycznym o indukcji magnetycznej $\vec{B}$, zatacza w płaszczyźnie prostopadłej do wektora $\vec{B}$ okrąg o promieniu $R = \frac{mv}{qB}$. Ponieważ początkowo spoczywająca cząstka jest przyspieszana w polu elektrycznym o różnicy potencjałów U , z zasady zachowania energii otrzymujemy równanie

$$\frac{mv^2}{2} = qU . \quad (1)$$

Zatem promień zataczanego przez cząstkę okręgu wynosi

$$R = \frac{1}{B} \sqrt{\frac{2Um}{q}} . \quad (2)$$

Założmy, że napięcie U jest stabilizowane z dokładnością do $\pm\Delta U$ oraz, że $\frac{\Delta U}{U} > 0$. Wtedy cięższe jony o masie m_2 poruszają się po okręgach o promieniach, których wartości zawarte są w przedziale $R_2^- < R < R_2^+$, gdzie

$$R_2^- = \frac{1}{B} \sqrt{\frac{2(U - \Delta U)m_2}{q}} , \quad (3)$$

zaś lżejsze jony o masie m_1 poruszają się po okręgach o promieniach zawartych w przedziale $R_1^- < R < R_1^+$, gdzie

$$R_1^+ = \frac{1}{B} \sqrt{\frac{2(U + \Delta U)m_1}{q}} . \quad (4)$$

Warunkiem na to, by wiązki izotopów Cu mogły być rozdzielone, jest nierówność $R_2^- > R_1^+$, czyli $(U - \Delta U)m_2 > (U + \Delta U)m_1$. Względna dokładność, z jaką powinno być stabilizowane napięcie, musi więc spełniać nierówność

$$\frac{\Delta U}{U} < \frac{m_2 - m_1}{m_2 + m_1} = \frac{A_2 - A_1}{A_2 + A_1} = \frac{2}{128} \simeq 0,016 , \quad (5)$$

gdzie skorzystaliśmy z proporcjonalności mas izotopów do ich mas atomowych.